



VERSLAG HOORZITTING
02 oktober 2007

MOT: DE REORGANISATIE VAN DE WATERSECTOR

Verlag hoorzitting van 02 oktober 2007: Milieuthema's op Tafel: Reorganisatie van de watersector

I. Ir. Steven Van den Broeck (VMM): De sanering van de huishoudelijke vuilvracht; de beheersovereenkomst tussen Aquafin en het Vlaamse Gewest; scheiding opdrachten

De presentatie is in annex 1 opgenomen. Hierna volgen enkele belangrijke aandachtspunten uit de toelichting.

Enkele aandachtspunten uit de toelichting

De spreker vestigt in de presentatie de aandacht op drie aspecten, met name de sanering van de huishoudelijke vuilvracht, de beheersovereenkomst tussen Aquafin en het Vlaamse Gewest en de scheiding van opdrachten.

Sanering huishoudelijke vracht. De RWZI-infrastructuur, zoals gespecificeerd in de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater, is voor de verschillende soorten agglomeraties bijna voltooid. Op het vlak van collectering en riolering is de stand van zaken als volgt: de rioleringsgraad bedraagt 86,9% en de uitvoeringsgraad 91,9%. (?)Er is dus een kleine vooruitgang (in 2006: + 0,2%). Door belangrijke collectorprojecten in de voorbije jaren zijn de zuiveringsgraad (67,5%) en de aansluitingsgraad (81,4%) sterk toegenomen. Ook in 2007 en 2008 mogen we een verdere toename verwachten. De spreker geeft mee dat de belangrijkste knelpunten zich situeren op het vlak van de toestand van het bestaande stelsel door verdunning en overbelasting (niet aangesloten, aansluitbare woningen). Door het gemeentelijke subsidiëringsprogramma en het bovengemeentelijke optimalisatieprogramma tracht men de knelpunten weg te werken.

Beheersovereenkomst tussen Aquafin en het Vlaamse Gewest. De bestaande overeenkomst is louter een middelenverbintenis. Daarnaast bevat de overeenkomst beperkte controlemogelijkheden, te weinig informatie-uitwisseling, etc. Door het addendum aan de overeenkomst (d.d. 31.05.05) werd een eerste stap naar een resultaatsverbintenis gezet. Dit is echter nog onvoldoende. Er wordt concreet gewerkt aan een indicatorenkader. Dit kader bevat 5 indicatoren voor de investeringsopdracht: conformiteit van het concept, ecologisch rendement, technische kwaliteit, kostprijs en timing. Eveneens zal het indicatorenkader 5 indicatoren bevatten voor de exploitatieopdracht van Aquafin. Deze 5 indicatoren zijn: continue bedrijfsvoering RWZI/KWZI, globaal zuiveringsrendement, concrete werking pompstations en kritieke doorvoerleidingen, concrete werking overstorten, beheer van het rioleringsstelsel. In samenwerking met Aquafin wordt dit toegepast op 16 zuiveringsgebieden ter evaluatie van de praktische implementatie. De VMM wil dit gefaseerd uitbouwen naar alle zuiveringsgebieden, en naar alle infrastructuuronderdelen.

Scheiding opdrachten. De voor- en nadelen worden toegelicht van de uitbreiding van het takenpakket van Aquafin met commerciële taken. De voordelen zijn:

- de doorstorting van eventuele winsten naar de Vlaamse Milieuholding en het Vlaamse Gewest,
- de aanwending van de opgebouwde kennis naar de openbare klanten zoals gemeentebesturen
- en de synergie tussen de verschillende activiteiten.

De nadelen in een notendop zijn:

- eventueel verlies voor de Vlaamse Milieuholding en het Vlaamse Gewest,
- kans op financiële en effectieve overlapping tussen non-profit en commerciële activiteiten,

- onduidelijkheid over de werk- en financiële verdeling tussen beide activiteiten,
- mogelijke markverstoring
- en de taak van de ecologische en economische toezichthouder wordt bemoeilijkt.

Opmerkingen / inhoudelijke vragen

Er werden geen inhoudelijk vragen gesteld na de toelichting.

II. Ir. Raf Bellers (Riobra): De reorganisatie van de watersector, een opportuniteit voor gemeentelijk rioolbeheer?

De presentatie wordt in annex 2 weergegeven. Hierna volgen enkele belangrijke aandachtspunten uit de toelichting, evenals enkele opmerkingen en vragen die geformuleerd werden naar aanleiding van deze toelichting.

Enkele aandachtspunten uit de toelichting

De spreker vestigt in de presentatie de aandacht op de volgende onderwerpen: voortzetten van de subsidiëringprogramma's, scheiding gewestelijke en gemeentelijke opdrachten, ecologisch en economisch toezicht, controle en handhaving, ééngemaakte waterfactuur.

Vooreerst wordt aangehaald dat de subsidiëringsprogramma's noodzakelijk zijn op basis van de berekende financiële behoeften door de VVSG en Aquafin. Het niveau van de subsidies bepaalt het investeringsritme. De knelpunten in de huidige procedure zijn de onzekere langetermijnplanning en het feit dat geen prefinanciering mogelijk is.

Er is geen onmiddellijk probleem met de scheiding van de opdrachten. Ze is wel noodzakelijk een duidelijke scheiding van de verantwoordelijkheden te voorzien.

In het kader van het ecologisch en economisch toezicht zijn er nog enkele aandachtspunten. Zo is er grote onduidelijkheid over de timing en moet er eveneens aandacht geschonken worden aan de diversiteit van de verschillende gemeenten. Er zijn gemeenten met 6 lopende meter riolering per inwoner en gemeenten met 30 lopende meter per inwoner. Dit verschil bepaalt sterk de financiële mogelijkheden van de gemeenten.

De controle en de handhaving kan organisatorisch verder uitgebouwd worden. Er is noodzaak aan sturende instrumenten. Eén van de suggesties is de aansluitplicht door de afvalwaterlozer en niet door de beheerder.

De ééngemaakte waterfactuur is tot nu toe het belangrijkste element van de reorganisatie. De begrenzing van het tarief voor de gemeentelijke saneringsbijdrage kan in de toekomst mogelijk een probleem worden omdat de noodzakelijke investeringsbehoefte groter is dan het maximumtarief van de gemeentelijke saneringsbijdrage. Op termijn is het noodzakelijk om te zoeken naar alternatieve sturende financiering.

Opmerkingen / inhoudelijke vragen

Rudi Daems (Vlaams volksvertegenwoordiger) merkt op dat er controlebereidheid is op Vlaams niveau inzake de aansluitplicht. Dit is aangekondigd voor de volgende Vlarem-herziening. Welke instrumenten kan men inzetten om de handhaving te realiseren? **Raf Bellers** stelt dat dit eenduidig geregeld moet worden in Vlarem en dat bepaald moet worden onder welke voorwaarden deze aansluitplicht opgelegd wordt. Op dit moment is er geen dwingend kader en zijn de rioolbeheerders niet bij machte om de burger te verplichten om af te koppelen. Dit kan via het wettelijk kader mogelijk worden, waarbij men parallel een gerechtelijke procedure kan starten. Dat alles is meer bedoeld als stok achter de deur. In de eerste plaats is het de taak van de gemeentelijke waterbeheerders om de burger te responsabiliseren.

Eveneens vraagt **Rudi Daems** welke alternatieve sturende financieringsmechanismen bedoeld worden in het kader van de ééngemaakte waterfactuur? Zijn er al ervaringen

gekend bij de gemeentelijke waterbeheerders waarbij de facturatie niet enkel gebaseerd is op het verbruik? Een alternatieve financieringsmethode is de facturatie gedeeltelijk volgens waterverbruik (m³) en gedeeltelijk volgens verharde oppervlakte (m²). Deze methode was een piste waarop Interelectra broedde. Door het programmadecreet van 2004 is Interelectra echter gestart met de facturatie per kubieke meter afgenomen drinkwater. **Raf Bellers** suggereert dat het zinvol zou zijn om deze oefening over alternatieve sturende financieringsmechanismen te maken binnen de contouren van het huidige programmadecreet. Naast de facturatie op het verbruik kan men voor een deel een gedifferentieerd tarief invoeren voor het al dan niet gescheiden aanleveren van afvalwater of het toepassen van een verdeelsleutel voor het aantal aangesloten vierkante meter verharde oppervlakte.

Wim Van Gils (BBL) geeft aan dat er voor de gemeenten of de gemeentelijke samenwerkingsverbanden rechten en plichten bestaan inzake de tarifiering van de saneringsbijdragen. Een van de plichten is de uitvoering geven aan de uitvoeringsplannen. Hoe staan de gemeentelijke waterbeheerders ten opzichte van bindende uitvoeringsplannen? **Raf Bellers** stelt dat het mogelijk moet zijn om realistische bindende uitvoeringsplannen op te leggen voor de gemeentelijke waterbeheerders om de doelstellingen te realiseren. Dit kan dan het best gekoppeld worden aan de financiering.

De voorzitter vraagt of er niet te veel verschillen bestaan tussen de gemeenten die in het samenwerkingsverband met Riobra zijn gestapt. Worden de gemeenten die in het verleden al investeringen in rioolinfrastructuur hebben gedaan niet benadeeld ten opzichte van de gemeenten waar in het verleden weinig investeringen zijn gebeurd? **Raf Bellers** stelt dat er sprake is van een solidariteitsprincipe, waarbij de praktijk uitwijst dat er in elke aangesloten gemeente behoeften ontstaan in verband met de rioolinfrastructuur. Een gemeente waar in het verleden reeds inspanningen tot de uitbouw van het rioleringsstelsel gebeurden, heeft naar alle waarschijnlijkheid een hoge riolerings- en zuiveringsgraad, maar zal investeringen moeten plannen inzake optimalisatie- en renovatieprojecten. Hierdoor is er een evenwicht in de verdeling van de middelen over de verschillende aangesloten gemeenten.

III. Rebecca Callebaut (VMM): Subsidiëringsprogramma's, scheiding opdrachten, de economische en ecologische toezichthouder en betere controle en handhaving

De presentatie wordt in annex 3 weergegeven. Hierna volgen enkele belangrijke aandachtspunten uit de toelichting, evenals enkele opmerkingen en vragen die geformuleerd werden naar aanleiding van deze toelichting.

Enkele aandachtspunten uit de toelichting

Vier belangrijke aandachtspunten kwamen in de toelichting van **Rebecca Callebaut** aan bod.

Vooreerst wordt dieper in gegaan op de subsidiëringsprogramma's. Door het subsidiebesluit van 29 april 2005 kan de gemeente, het gemeentebedrijf, de intercommunale of het intergemeentelijk samenwerkingsverband een subsidie voor de riolering/KWZI vragen. Vanaf begin 2008 zijn de subsidies afhankelijk van een goedgekeurd gemeentelijk zoneringsplan. De optimale afkoppeling is al als voorwaarde opgenomen in de kwartaalprogramma's voor toepassing van de voorziene Vlarem-wijziging.

Er is een duidelijke scheiding tussen de gewestelijke en de gemeentelijke saneringsopdracht vervat in het besluit van 10 maart 2006, zowel voor het buitengebied als voor het centraal gebied.

De VMM werd belast met het economisch en ecologisch toezicht. Zowel de taken als de praktische invulling van het economisch en ecologisch toezicht zijn welomschreven. Men kan een overzicht van deze taken terugvinden in de presentatie.

De realisatie van de rioolaansluitingen door een betere controle en handhaving verloopt op sommige vlakken moeizaam. De reden daarvoor is dat er weinig concrete gegevens beschikbaar zijn over wie wel of niet aangesloten is. Het is moeilijk om deze informatie te achterhalen omwille van de beperkte informatie uit enquêtes en problemen met privacy en beschikbare middelen. De handhaving op de aansluitingsplicht blijft een gemeentelijke bevoegdheid.

Opmerkingen / inhoudelijke vragen

Geert Dupont (Riobra) stelt zich vragen bij de timing die men moet hanteren om de rioleringsprojecten te realiseren. Is het zo dat het Vlaamse Gewest de deadline op uiterlijk 2025 legt voor de realisatie van de aansluitingsplicht van de aan te sluiten huizen op het rioleringsstelsel? Als men dit wil realiseren zijn de subsidies vanuit het Vlaamse Gewest ontoereikend om de doelstelling te halen. **Rebecca Callebaut (VMM)** stelt dat men er niet mag van uitgaan dat alle rioleringsprojecten gesubsidieerd zullen worden. Voor de eerste helft van 2008 is er 210 miljoen € aan gesubsidieerde rioleringsprojecten geprogrammeerd, waarvoor de rioleringskosten in aanmerking komen voor subsidie. Naast de subsidiëringsprogramma's kunnen ook middelen gepuurd worden uit de saneringsbijdrage. **Dirk Waegeman (VMM)** vult hierbij aan dat de Kaderrichtlijn Water het bereiken van de goede ecologische kwaliteit van onze oppervlaktewateren vooropstelt en niet rechtstreeks deadlines oplegt met betrekking tot de uitbouw van het rioleringsstelsel. De goede ecologische kwaliteit wordt bereikt door de uitvoering van een maatregelenprogramma dat een mix aan acties bevat waarbij de verdere uitbouw van het rioleringsstelsel en van de zuiveringsinfrastructuur belangrijk is. Vandaar de beslissing om de uitvoering van de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen te koppelen aan de timing van de kaderrichtlijn water zonder dit evenwel als een verplichting van Europa te beschouwen en vooral zonder zich t.o.v. Europa te engageren hieromtrent. De datum op te nemen in de gebiedsdekkende uitvoeringsplannen zal met de timing van de kaderrichtlijn water (de voorziene verlenging met 2 x 6 jaar inbegrepen) als richtsnoer, vooral functie zijn van de nog te leveren investeringsinspanning door de gemeenten. **Carlo Bollen (Interelectra)** stelt dat er in de budgettering ook rekening moet worden gehouden met de renovatie van het rioleringsstelsel. Hoe komt dit tot uiting in het subsidiëringsprogramma? **Rebecca Callebaut** verduidelijkt dat er in het subsidiëringsprogramma geen onderscheid wordt gemaakt tussen nieuwe rioleringsprojecten en renovatieprojecten. Binnen de VMM is men van mening dat het zeker zinvol is om renovatieprojecten op te nemen. Op dit moment is het zo dat renovatieprojecten binnen het centrale gebied meer dan de helft van het subsidiëringsprogramma uitmaken.

Op gemeentelijk niveau is er steun van het Vlaamse Gewest nodig om de rioleringsprojecten uit te voeren. In de huidige vorm is het een nadeel dat door het subsidiëringsprogramma projecten dreigen niet weerhouden te worden. De gemeenten weten dus niet hoe groot hun budgetten zijn voor de volgende jaren. Er zou rekening gehouden moeten worden met de financiële draagkracht van elke gemeente. Het is voor een gemeente belangrijk om op lange termijn zicht te krijgen op de financiële bijdrage van het Vlaamse Gewest. Het is beter dat het subsidiëringsprogramma anders wordt samengesteld naar vorm. Volgens **Wim Van Gils (BBL)** is een callsysteem, de vorm van het subsidiëringsprogramma zoals het thans is opgesteld, moeilijk combineerbaar met het opleggen van bindende uitvoeringsplannen. Vooreerst stelt **Rebecca Callebaut** dat het de bedoeling is om de gemeenten al in een vroege fase duidelijkheid te verschaffen inzake de prioriteit van de ingediende projecten en aan te geven voor welke dossiers subsidiëring in de komende jaren vermoedelijk niet aan de orde zal zijn. Dit creëert meer duidelijkheid voor de gemeenten, waardoor de gemeentelijke budgetten beter kunnen opgemaakt worden voor de toekomstige eigen investeringen in rioleringsprojecten. Daarnaast meldt zij dat er binnen de VMM onderzocht wordt of er een andere vorm van het subsidiëringsprogramma kan ontwikkeld worden, waarbij er duidelijkere garanties zijn ingebouwd. De weerhouden projecten zullen beter opgevolgd worden en er worden hiervoor bindende termijnen opgesteld. Daarom moet een selectie gemaakt worden van projecten die in aanmerking blijven komen voor subsidies en welke niet. Dit kan na de

vaststelling van de beschikbare budgetten binnen het Vlaamse Gewest, nadat het totale pakket van uitvoeringsplannen bekend is. Er zal in dat budget nog ruimte worden voorzien voor dringende projecten en gecombineerde dossiers die boven komen drijven. De **dagvoorzitter** vraagt of er zicht is op de gehonoreerde bedragen binnen het totale budget. Dit is moeilijk in te schatten omdat gewerkt wordt met kwartaalprogramma's en er steeds nieuwe projecten opduiken, volgens **Rebecca Callebaut**. **Dirk Waegeman (VMM)** stelt ook dat er binnen de VMM werk van gemaakt werd om de uitval aan goedgekeurde projecten te beperken door de gemeenten te vragen of ze daadwerkelijk een voorontwerp zullen indienen en dit alvorens de lijst ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de minister. **Dirk Waegeman** verduidelijkt dat het aantal uitvalprojecten (projecten die weerhouden zijn door het subsidiëringsprogramma, maar die nooit uitgevoerd werden) vroeger 30% bedroeg. **Annick Lamote (SERV)** vraagt zich af wat de link is tussen de uitval en de gemeentelijke saneringsvergoeding. Is dit uitvalspercentage gedaald nu de gemeenten de mogelijkheid hebben om de saneringsbijdrage te innen? **Rebecca Callebaut** antwoordt dat men de link daar niet moet zoeken. Het uitvalspercentage bedroeg 30% tot 2002. Tot die tijd werkte men met jaarprogramma's. Hierbij werd eerst door het Vlaamse Gewest een ontwerpjaarprogramma opgemaakt dat door de gemeente moest goedgekeurd worden. Daarna werd door het Vlaamse Gewest het definitieve programma opgesteld en bekrachtigd door de minister. De gemeenten hadden vanaf dan een jaar tijd om een voorontwerp in te dienen. Door het nieuwe subsidiebesluit van 2002 is het systeem omgevormd tot de huidige kwartaalprogramma's waarbij men in veel nauwer overleg met de gemeenten de haalbaarheid evalueert alvorens het programma aan de minister wordt voorgelegd.

Raf Bellers geeft aan dat het voor de gemeentelijke saneringsverantwoordelijken belangrijk is om een zicht te hebben op het toepassingsgebied van het subsidiëringsprogramma. Zo kan een saneringsverantwoordelijke gerichter een project indienen bij het Vlaamse Gewest. Heeft het programma tot doel om de rioleringsgraad verder te verhogen, de waterzuiveringsinstallatie te verbeteren of de knelpunten in het waterzuiveringsinfrastructuur weg te werken? **Dirk Waegeman** verduidelijkt dat het subsidieprogramma een mix van doelstellingen beoogt, zoals het oplossen van zware knelpunten, de vuilvracht aansluiten, de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel, het oplossen van de overstortproblematiek. Dit bemoeilijkt de planning van de projecten. **Christophe Claeys (VVSG)** deelt mee dat het voor de gemeenten niet duidelijk is over welke middelen ze kunnen beschikken uit de subsidiepot. Dit maakt het voor de gemeenten moeilijk om een financiële planning uit te werken. **Rebecca Callebaut** geeft aan dat het de bedoeling is om terug een vaststaand programma uit te werken na de bekrachtiging van de uitvoeringsplannen.

Het economisch toezicht is een verantwoordelijkheid van de VMM. Er worden verschillende initiatieven, zoals de ééngemaakte waterfactuur, ontwikkeld in het kader van de gehele reorganisatie van de watersector. Voor de burger is dit echter niet altijd overzichtelijk. **Wim Van Gils (BBL)** vraagt op welke manier de burger geïnformeerd wordt over al deze veranderingen. Wat kan men verwachten van de economische toezichthouder in verband met concrete initiatieven zoals een website, campagnes, de vaststelling van de saneringsbijdrage die hij moet betalen, een benchmark van de waterbedrijven, etc.? **Lutgarde Fleurinck (VMM)** licht in dit kader de verschillende initiatieven toe die binnen de VMM tot op heden genomen werden:

- decretale onderbouwing van de ontwikkeling van de integrale waterfactuur;
- in samenwerking met de drinkwatersector heeft het economisch toezicht een protocol opgesteld waarin o.a. de gegevensoverdracht wordt geregeld;
- pas na de verkiezingen van 2007 werd de gemeentelijke saneringsbijdrage in de meeste gemeenten ingevoerd. De economische toezichthouder brengt de contracten die de gemeenten afsloten met de exploitanten en de aanrekening van de gemeentelijke bijdrage in kaart;
- advisering van de financiële verslagen van 2002, 2003, 2004 en 2005 van de NV Aquafin;
- opmaak van een rapporteringstool voor de gemeenten m.b.t. de rapportering van

- de gegevens in het kader van de gemeentelijke saneringsplicht aan de VMM;
- opmaak van een waterverkoopreglement i.s.m. de drinkwatersector:
 - o de advisering van de toerekening van de kosten van de bovengemeentelijke sanering aan de drinkwatermaatschappijen volgens een vastgelegde verdelingsleutel;
 - o de beoordeling van de contractaanvragen (>400) in het kader van de medeverwerking van bedrijfsafvalwater.

Alhoewel vele projecten gerealiseerd werden is de zichtbaarheid van concrete resultaten op dit ogenblik voor de burger niet concreet zichtbaar.

IV. Prof. Dr. Xavier Gellynck (UGent): kosten en baten van de wijzigende regulering in de watersector

De presentatie wordt in annex 4 weergegeven. Hierna volgen enkele belangrijke aandachtspunten uit de toelichting, evenals enkele opmerkingen en vragen die geformuleerd werden naar aanleiding van deze toelichting.

Toelichting bij de presentatie

De kosten en baten van de gewijzigde regulering in de watersector kunnen via een bedrijfsimpacttoets in kaart gebracht worden. Hieronder vindt u een plan van aanpak over de manier waarop deze georganiseerd kan worden.

Om de gevolgen in te schatten start men met een socio-economische beschrijving van de bedrijfstakken waarop de regels van toepassing worden. Dit betreft zowel de drinkwatersector als de afvalwatersector. De performantieanalyse voor het jaar 2004 geeft enkele cijfers weer die men kan terugvinden in de presentatie in annex 4. Als invalshoek voor de normen die men hanteert zijn vooral de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater als de Europese Kaderrichtlijn Water belangrijk. Ten derde worden de directe kosten ten opzichte van de referentiesituatie opgelijst. Dit zijn de investeringskosten, werkingskosten en de onderhoudskosten. De aandachtspunten in het kader van de directe kosten zijn mogelijke onverwachte of onbedoelde neveneffecten (bv. Europese veroordeling en boete), baten, verdelingseffecten en de administratieve lasten. Een inventarisatie van de baten of een vermindering van de milieuschadeposten omvat zowel het verhogen van de aansluitingsgraad, het verhogen van de zuiveringsgraad en de verbetering van de waterkwaliteit. Bij het waarderen van de milieuschadeposten bestaan er twee mogelijkheden enerzijds een full option - scenario (waarbij een gemeente zich volledig in orde stelt met de regelgeving) of anderzijds voor(?) een nuloptie - scenario (waarbij de gemeente zich niet in orde stelt, vooraleer de handhaving haar dwingt). De kosteneffectiviteit in een dergelijke studie moet een gevoeligheidsanalyse bevatten waarbij de conclusies op basis van de onzekerheden moeten bijgesteld worden.

Een bedrijfsimpacttoets voor de watersector is mogelijk omdat de nodige informatie bij de VMM beschikbaar is. Dit vanuit hun verantwoordelijkheid om de taken als economisch en ecologisch toezichthouder uit te werken. Er is nood aan een waardering van de afname van de milieuschadeposten om de kosteneffectiviteit van de genomen maatregelen in de watersector na te gaan.

Opmerkingen vanuit het publiek / inhoudelijke vragen

Marc Buysse (SVW) vraagt of er in de performantieberekening rekening werd gehouden met het outsourcingeffect in de afvalwatersector ten opzichte van de drinkwatersector. In de drinkwatersector worden meer activiteiten in eigen diensten gehouden ten opzichte van de afvalwatersector waar meer aanbesteed wordt. Dit kan mee de verklaring zijn voor de mindere toegevoegde waarde per personeelslid in de drinkwatersector. Dit is volgens Xavier Gellynck correct. Van de omzet worden de aankoop van goederen én de dienstverlening afgetrokken van het kapitaal. Dienstverlening die aanbesteed wordt is hierin niet opgenomen.

Raf Bellers vraagt zich af of de voorgestelde kosten-batenstudie uitgevoerd is of dat er intenties zijn om deze uit te voeren. **Xavier Gellynck** licht toe dat er binnen de faculteit een geurhinderstudie werd uitgevoerd. In november 2007 wordt gestart met een grote studie in het kader van de kosten en baten van de maatregelen bij een wijzigende vervuilingsgraad. Hierbij wordt een scenario opgezet waarbij de vervuilingsgraad wordt gewijzigd en de maatregelen die genomen moeten worden. Er is een studie lopende over de regulering in de veterinaire sector omtrent de volksgezondheidsaspecten.

Steven Van den Broeck (VMM) stelt vast dat de baten minder goed gekend zijn ten opzichte van de kosten. Op basis van de verschillende studies blijkt dat de baten bij verschillende scenario's ver uit elkaar kunnen liggen. **Xavier Gellynck** bevestigt dat de baten minder goed in te schatten zijn. Zo is het moeilijk om de baten van de belevingswaarden te kwantificeren bij zuiver water en de goede ecologische toestand van een waterlichaam. **Lutgarde Fleurinck (VMM)** stelt dat er weinig gegevens aan de batenkant beschikbaar zijn. Zo is in Nederland berekend wat het effect is van de stijging van de woonprijzen aan zuiver en minder zuiver water. **Xavier Gellynck** benadrukt hierbij het belang van een duidelijke afbakening van het onderwerp. Dit zijn contingenteringsmethoden waarbij duidelijk moet afgesproken worden wat onder het toepassingsgebied valt, omdat men zeer ruim kan gaan.

V. Ir. Marc Buysse (SVW): Hervormingen in de watersector

De presentatie wordt in annex 5 weergegeven. Hierna volgen enkele belangrijke aandachtspunten uit de toelichting, evenals enkele opmerkingen en vragen die geformuleerd werden naar aanleiding van deze toelichting.

Toelichting bij de presentatie

Door het programmadecreet van 24.12.2004 zijn de drinkwaterbedrijven omgevormd tot integrale waterketenbedrijven. Vandaag de dag stelt de sector vast dat alle drinkwaterbedrijven hun saneringsplicht invullen door het sluiten van een overeenkomst met Aquafin voor het bovengemeentelijke luik en met de gemeenten voor het gemeentelijke luik. Via deze weg wil de sector enkele knelpunten naar voor schuiven met betrekking tot de stand van zaken inzake de reorganisatie. Deze zijn hoofdzakelijk:

- voor het gemeentelijke luik is er zeer veel diversiteit die zich ook weerspiegelt in de prijsvorming (ook voor sociale vrijstellingen);
- er kan vastgesteld worden dat er in het buitengebied nog extra inspanningen inzake waterzuivering geleverd moet worden;
- daarnaast zijn er financiële implicaties verbonden aan de opbouw en werking van de IBA's in het zoneringsverhaal;
- de aanrekening aan industrie en KMO is ingewikkeld en er rijzen heel veel vragen bij deze actoren.

De waterketenbedrijven zien voor de toekomst de volgende scenario's voor een verdere optimalisatie van de watersector. In het buitengebied is de afdwingbaarheid van een IBA mogelijk via de waterketenbedrijven voor nieuwbouwwoningen. Het ontwerpdecreet bij de begroting van 2008 bevat twee grote wijzigingen voor de watersector. Enerzijds zullen de sociale verplichtingen verder geautomatiseerd worden, ook voor de huurders zullen deze rechtstreeks toegekend kunnen worden, en anderzijds kunnen de gemeenten ervoor kiezen om de zuivering via IBA op te nemen in hun saneringsverplichting.

De vrijwillige benchmarking van de waterketenbedrijven zal uitgevoerd worden in 2008. Dit zal toegespitst zijn op de watervoorziening op basis van de cijfers van 2007. Er is een jaarlijkse herhaling waarbij vier onderdelen in rekening worden gebracht. In 2008 zal de benchmarking uitgevoerd worden met aandacht voor financiën en efficiëntie. De daaropvolgende jaren komen de andere aspecten aan bod namelijk:

- de kwaliteit van het product;

- de kwaliteit van de dienstverlening;
- de duurzaamheidsaspecten.

In een driejaarlijkse cyclus worden deze herhaald.

Opmerkingen vanuit het publiek / inhoudelijke vragen

Marc Buysse licht toe dat in het nieuwe ontwerpdecreet de gemeenten op de voorgrond treden voor sanering. Het is niet de burger die dan de keuze kan maken voor de inrichting van een IBA. **Dirk Waegeman** licht toe dat sinds 1995 een opdeling is gemaakt voor de aanleg van een riolering of voor de aanleg van een individuele sanering met de opdeling in zuiveringszones. De individuele sanering is verplicht voor nieuwbouw in zuiveringszone C en bij niet-gerioleerd gebied. Deze opdeling zorgde ervoor dat er in Vlaanderen meer dan 100.000 IBA's geplaatst moesten worden voor woningen in dergelijk gebied. Met de nieuwe zoneringsplannen zijn de zuiveringszones opnieuw geëvalueerd in samenspraak met de gemeenten. Met de zoneringsplannen is de aanleg van een IBA verplicht in de rood ingekleurde zone, voor nieuwbouwwoningen en op termijn voor bestaande woningen. Slechts 2% van de woningen zal onder de verplichting tot individuele zuivering vallen. Dit betekent een enorme versoepeling als men bedenkt dat op basis van de afbakening in de zoneringsplannen 20% van de woningen tot het buitengebied behoren waar de kans tot op heden zeer groot was dat een IBA opgelegd werd. De zoneringsplannen worden om de zes jaar geëvalueerd samen met de bekkenbeheerplannen. Op deze manier bestaat de mogelijkheid om een zuiveringszone bij te stellen.

Annick Lamote (SERV) vindt het een positief signaal dat de drinkwatersector een vrijwillige benchmark gaat uitvoeren. De verschillende waterketenbedrijven worden vergeleken voor het luik drinkwatervoorziening. Er is echter in de opmaak van de benchmarkstudie nergens een analyse van het waterzuiveringsluik opgenomen. Dit is een gemis, omdat de drinkwaterbedrijven door de reorganisatie van de watersector zijn omgevormd tot integrale waterketenbedrijven, waarbij ook de saneringsopdracht tot de taken behoort. Wordt dit in een latere fase geïntegreerd? **Marc Buysse** stelt dat dit een heel ander verhaal is. Het is heel moeilijk in de huidige structuur de saneringsactiviteit op te nemen in de benchmarkstudie wegens de verschillende mogelijke samenwerkingsverbanden in de huidige structuur van het waterlandschap in Vlaanderen. Je moet namelijk een opsplitsing maken van de activiteiten (drinkwatervoorziening en afvalwaterzuivering) en de andere gemeentelijke saneringsverantwoordelijken mee in de studie kunnen opnemen. Het zou interessant zijn om het gemeentelijke waterzuiveringsluik met zijn verschillende actoren in zijn geheel te kunnen opnemen in een benchmarkstudie. Op dit moment weet men nog niet welk onafhankelijk orgaan deze studie kan organiseren.

Lutgarde Fleurinck geeft aan dat in de Kaderrichtlijn Water aangegeven wordt dat men een redelijke bijdrage moet vragen voor de waterdiensten. Er wordt nergens vermeld of dit een heffing, retributie of bijdrage moet zijn. Er staat wel dat de factuur voor de burger transparant moet zijn. Ten tweede is het niet correct om te stellen dat op de factuur de prijs van het waterzuiveringsluik groter wordt dan het watervoorzieningsluik. De prijs van het watervoorzieningsluik wordt voor een deel verdoken doorgerekend via vaste kosten en het abonnementsgeld. De prijs voor afvalwaterzuivering bedraagt op dit moment 1,7 tot 1,8€ en de prijs voor drinkwater is momenteel hoger. **Raf Bellers** merkt op dat uit de presentatie van de vorige spreker, **Xavier Gellynck** van de universiteit van Gent, gebleken is dat de afvalwatersector een kapitaalsintensievere sector is. Het is niet geheel onlogisch indien de afvalwatercomponent op termijn duurder zou worden dan de drinkwatercomponent.

In de synergie van de diensten afvalwaterzuivering en drinkwatervoorziening ziet **Raf Bellers** momenteel twee aandachtspunten. Hoe kan de sanering van het geleverde drinkwater gerealiseerd worden als er geen riolering is? Eveneens is er geen instrument aanwezig om een burger verplicht een IBA op te leggen. Zolang hij de toegang tot zijn eigendom weigert kan er geen IBA afgedwongen worden.

In het kader van rioleringswerken merkt **Raf Bellers** op dat er voor 400.000 tot 500.000 € verplaatsingswerken en vernieuwing van drinkwaterleidingen in Riobra-gebied door de gemeentelijke saneringsbijdrage wordt gefinancierd. De verdere samenwerking tussen de verschillende partners is noodzakelijk voor de uitvoering van projecten en een correcte kostenverdeling van ieders aandeel.

VI. Christophe Claeys: Realisatie van een betere controle en handhaving op de rioolaansluitingen

De presentatie wordt in annex 6 weergegeven. Hierna volgen enkele belangrijke aandachtspunten uit de toelichting, evenals enkele opmerkingen en vragen die geformuleerd werden naar aanleiding van deze toelichting.

Toelichting bij de presentatie

De presentatie van de spreker spitst zich toe op een evaluatie en mogelijke verbetering in de controle en de handhaving op de rioolaansluitingen. Er is momenteel noodzaak aan handhaving op een correcte aansluiting, Enerzijds omdat het afvalwater van 30% van de bestaande woningen in het buitengebied nog niet is aangesloten op de rioolinfrastructuur en anderzijds omdat er nog gemengde aansluitingen worden gerealiseerd, ondanks de verplichte scheiding bij nieuwbouw. Heel belangrijk hierbij is ook dat bij de aanleg van maximaal tot volledig gescheiden stelsels het regenwater van bestaande woningen moet afgekoppeld worden. Gebeurt dit niet, dan bestaat de kans dat het volledige rioolproject stilvalt. Een correcte aansluiting houdt in dat enerzijds het afvalwater via een rioolstelsel geloosd wordt en dat anderzijds het regenwater gebruikt wordt, geïnfilteerd wordt op eigen terrein, vertraagd wordt geloosd op een gracht of, indien er geen andere opties zijn, vertraagd wordt geloosd op een RWA-riool. De grootste uitdaging is echter de stimulatie tot afkoppeling voor de bestaande gebouwen waar nog een gemengde afvoer bestaat. In art. 4.2.1.3 en 6.2.1.2 van Vlarem II zijn de verplichtingen opgenomen. De bepalingen op zich zijn echter onvoldoende. Er is nood aan afdwingbaarheid en handhaving. Voor de aansluiting van afvalwater op de riool kan de burger enkel verplicht worden door het versturen van aanmaningen en daaropvolgend een proces-verbaal op basis van de artikels uit het Vlarem. Dit mondt dan uit in een procedure voor de correctionele rechtbank, die echter dikwijls op de lange baan geschoven of geseponneerd wordt. Bovendien zijn zulke ingrepen op privé-terrein altijd politiek gevoelig. In eerste instantie moeten de lokale rioolbeheerders de mogelijkheid hebben om een heraansluiting van het afvalwater te weigeren als het regenwater niet afgekoppeld is. Een andere te onderzoeken piste om correcte aansluiting en afkoppeling afdwingbaar te maken, is de gewestelijke administratieve sanctie. Een efficiënte handhaving kan bestaan uit een duidelijke communicatie van alle overheden, de afstemming van de stedenbouwwetgeving en Vlarem, een financiële prikkel via subsidies. Een efficiënte 'stok achter de deur' moet de aansluiting en afkoppeling afdwingbaar maken. Men kan ook sturend werken via de gewestelijke belastingen of een verhoogde saneringsbijdrage. Een instantie die alle waterstromen achter de rooilijn (op particulier terrein) controleert is een mogelijke oplossing voor een betere handhaving.

Opmerkingen vanuit het publiek / inhoudelijke vragen

Carlo Bollen (Interelectra) suggereert dat er een soortgelijke controle zou kunnen opgezet worden zoals nu al gebeurt bij de installatie van gas en elektriciteit. Deze nutsvoorzieningen worden pas opengesteld na het voorleggen van het keuringsattest. Voor rioleringswerken is dit echter iets complexer omdat de keuring van de aansluiting in sommige gevallen pas na de bouw van een riolering in de straat kan gebeuren. In de praktijk wordt in 70% van de nieuwbouwwoningen een gescheiden stelsel aangelegd tot aan de perceelsgrens. **Christophe Claeys** merkt op dat deze verplichting duidelijker moet worden aangestipt in de opleiding voor architecten. In de praktijk worden in de bouwplannen niet altijd gescheiden rioolaansluitingen voorzien. **Marc Buysse** geeft aan

dat voor de drinkwatertoevoerleidingen al een dergelijk controlesysteem bestaat. Dit is het geval bij nieuwbouw en grote renovaties. Bij bestaande situaties moet dit decretaal vastgelegd worden, wat niet evident is. **Carlo Bollen** oppert dat de keuring eventueel ook kan samenvallen met een andere controle bij een nieuwbouwwoning om de kostprijs te kunnen drukken, bijvoorbeeld tegelijk met een elektriciteitskeuring. Men kan zich hier de vraag stellen of deze mensen ook expert kunnen zijn in riolering. **Marc Buysse** geeft nog mee dat een bijkomende moeilijkheid is dat deze leidingen ondergronds zijn en dat het nazicht op een correcte aansluiting enkele uren vergt.

Raf Bellers geeft aan dat bij de verkoop van een bestaande woning een attest kan bijgesloten worden met de vermelding van het gescheiden stelsel. **Philippe D'Hondt (VMM)** geeft aan dat er ook een grote rol weggelegd is voor de stedenbouwkundige dienst van een gemeente. Zij beslissen over de vergunningsaanvraag en nemen besluiten op basis van de plannen. **Christophe Claeys** stelt dat de stedenbouwkundige dienst hier in vele gemeenten op dit moment niet veel aandacht aan besteedt wegens de beperkte mankracht en de vele aspecten waarmee de stedenbouwkundige ambtenaren al rekening moeten houden.

Wim Van Gils stemt ermee in dat dit mogelijk is bij nieuwbouw. Het afsluiten van de rioolaansluiting is technisch mogelijk voor nieuwbouwwoningen via afsluitbare huisaansluitputjes, maar deze maatregel is juridisch niet onderbouwd en kan door de klant eenvoudig ongedaan worden gemaakt. Het probleem stelt zich echter bij de bewoners bestaande woningen die zich hardnekkig verzetten. Kan je deze mensen sanctioneren? Het zou bij overtreding (het niet aanleggen van een gescheiden stelsel) eventueel mogelijk moeten zijn om de woning tijdelijk af te sluiten van het rioleringsnet. **Carlo Bollen** stelt dat dit in de praktijk moeilijk realiseerbaar is. Voor vele mensen is dit financieel niet haalbaar.

Bijlage 1: Aanwezigheidslijst

Alaerts	Wim	DLV Belgium
Baita	Dolores	De Milieuboot vzw
Bellers	Raf	RIOBRA - <i>spreker</i>
Blockx	Tim	Minaraad
Bollen	Carlo	Interelectra
Broos	Jan	Havenbedrijf Gent GAB
Buysse	Marc	SVW - <i>spreker</i>
Callebaut	Rebecca	VMM - <i>spreker</i>
Claeys	Christophe	VVSG - <i>spreker</i>
Daems	Rudi	Groen!
De Beck	Lode	INBO
de Leeuw	Mieke	Grenzeloze Schelde
De Vos	Nele	IOK
De Gueldere	Greet	Aquafin nv
D'Hondt	Philippe	VMM
Du Pont	Geert	Riobra

Feyen	August	BBL
Fleurinck	Lutgarde	VMM
François	Delphine	CEEM - Universiteit Gent
Gellynck	Xavier	Universiteit Gent - <i>spreker</i>
Haustraete	Kathy	secretariaat CIW
Lamote	Annick	SERV
Leflere	Christian	Rekenhof
Malcorps	Johan	Groen!
Peeters	Bob	VMM
Penninckx	Iris	Boerenbond
Quataert	Paul	INBO
Remes	Wim	Trevi
Roggeman	Walter	VI. Hoge Raad Natuurbehoud - <i>dagvoorzitter</i>
Slabbaert	Inge	CD&V
Smet	Katrien	VMM
Thoonen	Marijke	Natuurpunt
Thys	Caroline	Dept. LNE
Uyttendaele	Dirk	Minaraad
Van Daele	Dorine	DVD Technology a.c.k. aqua concept Benelux
Van den Broeck	Steven	VMM - <i>spreker</i>
Vanderstraeten	Fabienne	Dept. LNE, Afd. Internationaal Milieubeleid
Van Gils	Wim	BBL
Vandenberghe	Marileen	Prov. Minaraad Vlaams-Brabant
Verhelst	Pieter	Universiteit Gent
Waegeman	Dirk	VMM
Wailly	Ellen	VMM
Verontschuldigd		
Bostyn	Peter	ABVV
Lambrechts	Johan	Bouwkroniek
Mariën	Katleen	VOKA-VEV
Spaas	Jan	VHBR
Uyttendaele	Dirk	Minaraad
Van Hertbruggen	Ellen	ACLVB
Van Reeth	Wouter	INBO